

POSUĐENICA *GOSPA* U TALIJANSKOM JEZIKU

Valter Milovan

U radu se govori o upotrebi riječi *Gospa* u talijanskim medijima u posljednjih tridesetak godina. Naveden je niz primjera iz knjiga, novinskih članaka ili s interneta u kojima riječ stoji u tekstu (s navodnicima, sa zemljopisnom odrednicom *La Gospa di Medjugorje* ili samostalno) ravnopravno s talijanskim nazivima *La Madonna*, *La Vergine* ili čak i bez njih.

Uvod

 ako ne nosi titulu „svjetskog“ jezika, zbog svoje je bogate i ekspanzivne kulture talijanski jezik ostavio duboki trag u jezicima mnogih europskih i svjetskih kultura. Slično je i u hrvatskom jeziku: sveprisutnosti talijanskog jezika u kulturi i društvu moramo pridodati i zemljopisnu blizinu Hrvatske i Italije te tisućljeće zajedničke povijesti u kojima su se venecijanske, a poslije i talijanske riječi utkale u hrvatski jezik.

Posuđenica iz hrvatskog i općenito slavenskih jezika u talijanskom je jeziku malo. Ponajviše ih je iz ruskog – riječi poput *kozmonaut* (*cosmonauta*), *inteligencija* (*intelligenza*), *duma*, *kulak* i dr., češkog: *robot*, slovenskog: *slavina* (od *lavina*), *baba* (u Trstu) i sl.

Usprkos tisućljetnom dodiru, hrvatskih je riječi u talijanskom jeziku ostalo vrlo malo. Ako ih je i bilo, zbog povijesnih veza primorskih krajeva s Mletačkom Republikom, gotovo da se i nisu održale (rijetko u upotrebi *stravizzo* = zdravica), te su pregažene vremenom ili standardizacijom, u kojoj je glavnu riječ imao firentinski, a nešto slabije rimski i milanski govori, a u kojoj venecijanski, sveden na dijalekt, nije imao mnogo udjela, pa ni neki mogući slavenski hrvatski (čakavski) naziv nije nikad ni stigao do rječnika ili šire upotrebe.

Talijanski rječnici tako bilježe samo već spomenuti *stravizzo*, riječ *paprica* (*paprika*) i riječ *crucco* (ili *cruco*), koja dolazi od hrvatskog *kruh*, a koji je od naziva za austrijske vojnike hrvatskog i slovenskog porijekla u Prvom svjetskom ratu postao i ostao pogrdni naziv (*spregiativo*) za njemačke vojnike a zatim i Nijemce općenito.

Enciklopedija Treccani za *crucco* piše:

„Prilagodba iz srpskohrv.¹ *kruh*, ime kojim su talijanski vojnici nazivali stanovnike južne Jugoslavije s kojima su bili u dodiru. U drugo su vrijeme (također u obliku *cruco*) izraz

¹ Iako je prošlo više od četvrt stoljeća od osamostaljenja Hrvatske te jezičnog definiranja i izdvajanja hrvatskog jezika iz *srpskohrvatskog*, stari naziv se može i dalje povremeno čuti. Osim u medijima i govoru običnih ljudi, na sveučilištima u Trstu i Pescari se na primjer još 2015. godine mogao upisati kolegij „Srpskohrvatski jezik“.

počeli koristiti vojnici koji su se borili u Rusiji te kasnije partizani, za njemačke vojnike; kao pridjev, s pogrdnom intonacijom, obično se odnosi na sve što ima veze s njemačkim“.²

Zanimljivo je i to da dok se u većini izvora kao vrijeme nastanka riječi spominje razdoblje Prvog svjetskog rata, Treccani spominje Drugi svjetski rat. Druga važna enciklopedija, Garzanti, navodi također „srpskohrvatsko“ porijeklo riječi, kaže da je izraz pogrdan, ali ne bilježi kada je riječ ušla u talijanski već samo da je u razdoblju Drugog svjetskog rata promijenila značenje u „Nijemac“, „njemački“ te čak „glup“.³

Za kraj, tu je naravno i *cravatta*, čija je daljnja etimologija (od hrvatskog *Hrvat* pa preko francuskog) ušla u talijanski jezik.

Međugorski fenomen

Tuđa riječ (tuđe ime) koja se posljednjih tridesetak godina počela nametati u talijanskom (a i španjolskom) jeziku, putem televizije, medija i vjerničkog života jest *Gospa*, vezana uz fenomen međugorskih ukazanja. Među najbrojnim su posjetiteljima međugorskog svetišta upravo Talijani (neki od vidjelaca su se i vjenčali za Talijane), te ga je većina međugorskih vidjelaca naučila dovoljno dobro (doduše bez upotrebe članova, bez udvojenih glasova) da mogu govoriti pred ljudima ili davati izjave na talijanskoj televiziji. Upravo se u govorima na njihovom, ispočetka nevještom talijanskom, riječ *Gospa* zadržala u hrvatskom obliku, te postupno prenijela u talijanske medije i pisanu riječ.

Posebnu ulogu u promociji imena *Gospa*, kao i međugorskog svetišta, imao je talijanski *Radio Maria*, koji se mnogo bavio Međugorjem i čiji je direktor otac Livio Fanzaga posjetio svetište još 1985., krenuvši nakon toga s velikom promocijom (uključujući i javljanja vidjelaca u eter), tako da je u Međugorje godišnje dolazilo i do 200 tisuća Talijana.⁴

Primjeri

Na ovom mjestu donosim niz primjera u kojima se hrvatska riječ (hrvatsko ime) *Gospa* pojavljuje u talijanskim knjigama, medijima i tisku.

Primjeri s navodnicima

Iako se talijanski jezik isprva prema Gospi odnosio kao prema tuđoj riječi, u većem broju slučajeva navodnici su se ispred *Gospe* izgubili relativno brzo. Možemo je pronaći među navodnicima i danas (npr. u listu *Il Piccolo*), ali to ne ovisi o godini

² Treccani, *Sinonimi e contrari*, Istituto della Enciclopedia Italiana, 2011., str. 242.

³ <http://www.garzantilinguistica.it/ricerca/?q=crucce>

⁴ <http://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/svijet/clanak/id/469728/papa-frane-unistio-meugorski-turizam-prije-bi-za-jednu-turu-talijana-pripremili-8-autobusa-a-sad-smo-sretni-ako-do-pola-napunimo-jedan-jedna-agencija-vec-se-ugasila>. Posljednji pristup 15. prosinca 2017.

pisanja teksta, već vjerojatnije o uređivačkoj politici lista ili internetske stranice. Tako je ovaj primjer s jednog bloga iz 2017. godine:

„Stavolta la Vergine si presenta, dice di essere la Madre di Dio, la „Gospa“ in croato. Dice che tornerà più volte lassù, riceve con un sorriso l’acqua santa che le viene tirata addosso per verificare se sia un’apparizione celeste o diabolica (anche a Lourdes **Bernadette Soubirous** fa la stessa cosa nel 1858).“⁵

I u sljedećem primjeru, koji je nepovjerljiv prema fenomenu, *Gospa* je također među navodnicima, i u naslovu i u tekstu:

„Medjugorje e la „Gospa“: un business provvidenziale

È ben noto come gli abitanti di Medjugorje si siano arricchiti grazie alla „Gospa“: non più contadini o pastori, ma albergatori, ristoratori e commercianti; un tempo raccoglievano foglie di tabacco o pascolavano pecore, ora accumulano sonanti euro.“
(...) „La „Gospa economy“ è in continua crescita, e se ne può avere un facile riscontro visitando i luoghi interessati dall’incessante flusso turistico, o più semplicemente navigando sul web.“⁶

Po novijoj talijanskoj navadi da se engleske riječi gotovo više i ne prevode (*il mouse, l’optional, lo spread...*) i *Gospa* je pridružena engleskoj riječi te je u kontekstu zarađivanja na hodočasnici upotrijebljena u ironičnom, dvojezičnom izrazu *Gospa economy*.

Primjeri sa zemljopisnom odrednicom

Naziv *Gospa* stoji često uz zemljopisnu odrednicu, primjerice u sintagmi *La Gospa di Medjugorje* koja se često upotrebljava u medijima, mnogo češće od primjera s navodnicima.

- 1) U razgovoru s ravnateljem talijanske Radio Marije, *don Livio Fanzagom* (napisao je i knjigu o Međugorju o kojoj će biti više riječi u daljnjem tekstu, gdje je potpisan kao *Padre Livio*) novinar Giancarlo Perna ga pita (tekst je u opremi bez upitnika): „Che nacque dopo il suo incontro con la Gospa di Medjugorje (?)“⁷

⁵ „Djeвица se ovaj put predstavlja, kaže da je Majka Božja, ‘Gospa’ na hrvatskom. Kaže da će se vratiti više puta tamo gore, sa smiješkom prima blagoslovljenu vodu kojom je pošćropljena kako bi se provjerilo je li nebeska ili đavolska pojava (isto je učinila i u Lourdesu, Bernardetti Soubirous 1858. godine)“. <http://formiche.net/blog/2017/04/08/medjugorje-apparizioni-segreti/>

⁶ „Međugorje i ‘Gospa’ – biznis iz providnosti: Dobro je poznato da su se stanovnici Međugorja obogatili zahvaljujući ‘Gospi’. Više nisu seljaci ili pastiri, već hotelijeri, vlasnici restorana ili trgovci. Nekad su skupljali lišće duhana ili pasli ovce, a sada skupljaju eure. (...) ‘Gospa economy’ je u stalnome rastu, što se može lako utvrditi ako se posjeti mjesto koje pogađa neprekidna navala turista, ili još jednostavnije, pretražujući internetom.“ <https://www.uaar.it/uaar/ateo/archivio/112/medjugorje-gospa-business-provvidenziale/>

⁷ „Što se dogodilo nakon vašeg susreta s Gospom iz Međugorja“; *Prego anche per Scalfari: e così lo strapperò all’inferno* („Molim i za Scalfarija, tako ću ga istrgnuti iz Pakla“), *Il Giornale*, 29. lipnja 2009.

- 2) Čak i u nedavnom tekstu o kipiću Majke Božje iz kojega teku krvave suze (iz mjesta Civitavecchia), naziv *Gospa* (kipić je bio iz Međugorja) upotrijebljen je bez navodnika i uz zemljopisnu odrednicu:

„Tutto cominciò con le lacrimazioni (di sangue!) di una statuetta della *Gospa* di Medjugorje, poi sequestrata dalla magistratura e sostituita, per volere di Giovanni Paolo II, con una copia che si produsse in essudazioni misteriose ancora perduranti.“⁸

- 3) U sljedećem se primjeru pojavljuje već u naslovu:

„Scoop. Documento. Santa Sede: la *Gospa* di Medjugorje non può essere considerata una vera apparizione“⁹

- 4) Dana 5. kolovoza Gospi čestitaju rođendan:

„Oggi è il 5 agosto 2013: buon „compleanno“ *Gospa* di Medjugorje! Preghiera prima dello studio e di una lettura: *Misericordioso Iddio, concedi ch'io brami ardentemente ciò che ti piace, lo investighi prudentemente, veracemente lo conosca e perfettamente lo compia a lode e gloria del tuo Nome.*“¹⁰

Primjeri u kojima je *Gospa* obično vlastito ime pisano velikim slovom.

Najbrojnija je skupina u kojoj se ime *Gospa* u potpunosti osamostalilo te se piše bez navodnika ili međugorske odrednice, ali i dalje samo u značenju Gospe iz Međugorja. Na ovome mjestu navodim i analiziram tri primjera – tri knjige objavljene u Italiji te niz članaka iz dnevnog tiska i s Interneta.

- 1) U knjizi *Medjugorje – Il cielo sulla terra* („Međugorje – nebo na zemlji“), čiji je autor Padre Livio, naziv *La Gospa* često je porabljen, iako ne ravnopravno s imenom *La Madonna*. Na izabranom korpusu od sto stranica, naziv je *Madonna* upotrijebljen 232 puta, a *Gospa* 71 put, dakle otprilike 1:3 u korist imena *La Madonna*. Stil je poprilično osebujan te je Otac Pio na četiristo stranica svoje knjige, čini se, imao nakanu upotrijebiti veći broj imena koja se u teologiji i narodnoj predaji upotrebljavaju za Majku Božju. Koristi tako još čitav niz naziva: *Madre di Dio* (Majka Božja), *Madre di salvezza* (Majka spasenja), *Maria* (Marija), *Madre* (Majka), *Regina della pace* (Kraljica mira), *Vergine* (Djevica),

⁸ „Sve je započelo (krvavim!) suzama jednog kipića međugorske Gospe koju je zatim zaplijenila Pravosudna policija te je, prema želji Ivana Pavla II, kipić zamijenjen kopijom koja je nastavila s tajanstvenim izlučevinama koje još uvijek traju.“; *Quelle parole profetiche della Madonna* („One proročke Gospine riječi“), Il Giornale, 11. srpnja 2017.).

⁹ „Ekskluzivno. Documento. Sveta Stolica: međugorska *Gospa* se ne može smatrati istinitim ukazanjem“ <https://www.radiospada.org/2013/11/scoop-documento-santa-sede-la-gospa-di-medjugorje-non-puo-essere-considerata-una-vera-apparizione/comment-page-1/>

¹⁰ „Danas je 5 kolovoza 2013. – sretan rođendan međugorskoj Gospi! Najprije molitva, zatim proučavanje jednog teksta: ‘Milosrdni Bože, dopusti mi da žarko žudim ono što ti je milo, istražujem to oprezno, istinoljubivo upoznam i savršeno izvršim u čast i slavu Tvojeg Imena.’“ <https://www.radiospada.org/2013/08/5-agosto-buon-compleanno-gospa-di-medjugorje/>

Madre del Verbo (Majka Riječi). To vrijedi i za druge: u tekstu se Isus naziva i *Sinom*, Sotona je *Zvijer* i dr. Na str. 38 nalazimo na pomalo zabavni primjer tog teološko-onomastičkog plesa:

„La Gospa apparirà con il neonato bambino solo nel giorno di Natale. Quale messaggio voleva dare la santa Vergine in quella prima apparizione? Il significato appare chiaro. La Madre di Dio veniva ancora una volta come mediatrice fra noi e suo Figlio. Il suo compito è quello di donarci Gesù e condurci a Lui. È il tema fondamentale di tutti i messaggi della Regina della pace. In questa prospettiva la visione iniziale preannuncia il piano dell’Ancella del Signore, per il quale si sta spendendo così tanto tempo. Vuole ricondurre a Gesù Cristo questa generazione che lo rifiuta e che lo combatte.“¹¹

Ipak, od svih spomenutih imena koja se pojavljuju u knjizi, najviše se upotrebljavaju *La Madonna*, *La Gospa* i *La Madre*.

2) Novinar i pisac Rino Camilleri napisao je više knjiga u kojima se dotiče Međugorja. U knjizi *Le lacrime di Maria* („Marijine suze“) uz više fenomena vezanih uz Marijina ukazanja spominje i Međugorje:

„...digiuno il venerdì, medito i messaggi della Gospa (ci sono, naturalmente, anche quelli che fanno volontariato nelle opere sorte in nome della Regina della Pace) (...) conosco personalmente fior di industriali e manager che, folgorati a Medjugorje, hanno messo a disposizione non piccole risorse per opere di bene in nome della Gospa. Le consuete: accoglienza, recupero, ospedali nel Terzo Mondo.“¹²

3) Knjigu *Viaggio a Medjugorje* napisao je talijanski novinar, pisac i televizijski voditelj Paolo Brosio, jedan od najvećih promicatelja međugorskih ukazanja u Italiji, poznat po svojem javnom preobraćenju. U knjizi se hrvatski *Gospa* i talijanski *La Madonna* upotrebljavaju ravnomojerno i ravnopravno.

„Cari amici, pensate un po’... arrivare a Medjugorje, intervistare Mirjana sotto la Croce Blu, in quel luogo dove centinaia di migliaia di persone, oggi milioni, sono passate per rendere omaggio alla Gospa. E io oggi, proprio lì, ho pregato con la

¹¹ „Gospa će se pojavljivati s novorođenčecom u ruci samo na dan Božića. Koju je poruku željela sveta Djevica dati u svojem prvom pojavljivanju? Značenje je jasno. Majka Božja dolazi još jednom kao posrednica između nas i svojeg Sina. Njezin je zadatak da nam pokloni Isusa i odvede nas k njemu. To je glavna tema svih poruka Kraljice Mira. U toj vizuri prvotna vizija najavljuje plan Sluškinje Gospodnje za koji treba toliko vremena. Želi ponovno dovesti Isusu Kristu ovu generaciju koja ga odbija i koja se bori protiv njega. (...) Majka Božja ne dolazi zbog sebe već zbog svojeg Sina. Samo On je Gospodin i jedini spasitelj ljudskog roda.“; Padre Livio: *Medjugorje – Il cielo sulla terra* („Međugorje – nebo na zemlji“), Piemme, Milano 2015., str. 38.

¹² „...postim petkom, meditiram nad Gospinim porukama (ima naravno i onih koji volontiraju u organizacijama koje su nastale u ime Kraljice Mira) (...) osobno poznajem vrhunske industrijalce i menadžere koji su nakon prosvjetljenja u Međugorju dali nemala sredstva za dobra djela u ime Gospe. Uobičajeno: prihvat, oporavak, bolnice u Trećem svijetu.“; Rino Camilleri, *Le lacrime di Maria* („Marijine suze“), Mondadori, Milano, 2013., str. 178.

veggente che ha scelto quel luogo da anni per incontrare la Madonna. Che grande gioia!¹³

Autor upotrebljava ime *Gospa* i u drugim prigodama, prateći razvoj međugorskih prilika. Evo još dva primjera:

„Dopo la venuta della Gospa a Medjugorje, si sono verificati tanti eventi che hanno trasformato centinaia di migliaia di cuori in tutto il mondo: conversioni, vocazioni e miracoli...“¹⁴

Kao i u prvoj knjizi, upotrebljavaju se i *La Madonna* i *La Gospa*, a prenoseći (prevodeći) riječi vidjelaca, Brosio u jednom slučaju zadržava u hrvatskom originalu i riječ *mir*:

„Alla fine dell'estasi, Marija disse a Ivan: „La Madonna, in lacrime, mi ha detto per tre volte: ‘Mir mir mir, riconciliatevi. Soltanto la pace dovrà regnare fra Dio e l'uomo e fra gli uomini.’. La veggente spiegò che le lacrime della Gospa cadevano copiosamente sul suo vestito e sulla nuvola su cui poggiava i piedi.“¹⁵

U dva od tri slučaja, autori su tih knjiga medijski djelatnici, vjernici ili oni koji su to postali preobraćenjem, a koji su se vjeri još više približili u Međugorju te zahvaljujući tom svetištu ojačali svoje djelovanje u medijima.

Članci, emisije, internet

Novinski članci

Bez potrebe da analiziram svaki novinski članak i bez nakane da prikupim potpun i konačan broj članaka u kojima se spominje *Gospa* (budući da njihov broj s vremenom mora rasti), prikupio sam na jednom mjestu niz citata iz članaka iz talijanskog tiska u kojima je spomenuta hrvatska riječ. U svim listovima *Gospa* se piše bez navodnika osim u listu *Il Piccolo* (te u jednom slučaju u listu *Corriere della Sera*):

La Repubblica

- „È scoppiato il caso della Gospa, la Madonna a Medjugorje. Gli ammutinati francescani se ne faranno scudo. Uno scudo che ancora regge. (...)“¹⁶
(*Medjugorje: se l'anima è l'anima del commercio*, *La Repubblica*, 14. siječnja 2016.)

¹³ „Dragi prijatelji, zamislite samo: stići u Međugorje, intervjuirati Mirjanu ispod Plavog Križa, na mjestu na kojem su stotine tisuća ljudi, danas već milijuni, prošli da se poklone Gospi. I ja sam danas upravo tamo molio s vidjelicom koja je odabrala ono mjesto da se godinama susreće s Gospom. Koja velika radost!“; Paolo Brosio: *Viaggio a Medjugorje* („Put u Međugorje“), Piemme Incontri, Milano, 2011., str 165.

¹⁴ „Nakon Gospina dolaska u Međugorje zbilo se mnogo događaja koji su pretvorili na stotine tisuća srdaca iz čitavog svijeta: preobraćenja, zvanja i čuda...“ Idem, str. 125.

¹⁵ „Na kraju ukazanja Marija je rekla Ivanu: ‘Gospa mi je, u suzama, tri puta rekla: *Mir, mir, mir, pomirite se. Samo mir mora vladati između Boga i čovjeka i među ljudima*. Vidjelica je objasnila da su Gospine suze obilno padale po njezinoj odjeći i po oblaku na kojem je stajala.“ Idem, str. 126.

¹⁶ „Buknuo je slučaj Gospe, međugorske Bogorodice. Pobunjeni fratri se štite njome. Štit još uvijek drži.“ („Međugorje – ako je duh prisutan, to je duh trgovine“)

- „Santità, in Bosnia la Madonna si dice Gospa. E allora io ho fatto questa maglietta *Viva la Gospa*“¹⁷

(*Svicolare, un'arte da imparare*, La Repubblica, 17. travnja 2015.)

- „La musica sul palco, dove tra poco salirà Mirjana Dragicevic, è in italiano e in croato, inni alla Gospa, la Madonna che da trent'anni appare ai sei veggenti che all'epoca avevano tra i 10 e i 16 anni.“¹⁸

(*Ponticelli: 25 mila per la veggente*, La Repubblica, 3. veljače 2012.)

Corriere della Sera

- „Danijela Susac, che abita nel luogo oggi più visitato e forse più controverso dei Balcani, ha raccontato all'agenzia Ap che il Vaticano 'non dovrebbe affrettare il suo pronunciamento sulle apparizioni della Gospa'“¹⁹

(*Medjugorje, quelle «apparizioni» che dividono i cattolici e conquistano milioni di fedeli*, Corriere della Sera, 10. lipnja 2015.)

- „Dal passaparola più che dai media, che davano solo poche e imprecise notizie, avevo saputo che un gruppo di giovanissimi affermava di 'vedere la Gospa', la Signora, la Madonna. E che la cosa stava coinvolgendo folle crescenti nella Jugoslavia orfana di Tito da un anno e dove la religione era ancora una sorvegliata speciale.“²⁰

(*Quei dialoghi con la Madonna. Il dilemma di Medjugorje*, Corriere della Sera, 22. lipnja 2011.)

- „...sei 'veggenti' di questa piccola località della Bosnia ed Erzegovina, che affermano di ricevere periodicamente messaggi dalla 'Gospa' da 34 anni consecutivi. Per il resto, il giudizio dell'ex Sant'Uffizio, è stato assolutamente negativo.“²¹

(*Medjugorje, il Sant'Uffizio: 'Non c'è nulla di soprannaturale'*, Corriere della Sera, 26. lipnja 2015.)

¹⁷ „Svetosti, u Bosni se za Majku Božju kaže Gospa. I ja sam onda napravio ovu majicu Živjela Gospa.“ („Izvlačenje, umjetnost koja se mora naučiti“)

¹⁸ „Glazba na pozornici na koju će se uskoro popeti Mirjana Dragičević je na talijanskom i hrvatskom, himne Gospi, Majci Božjoj koja se trideset godina javlja šestorici vidjelaca koji su u ono vrijeme imali između deset i šesnaest godina.“ („Ponticelli – 25 tisuća ljudi za vidjelicu“)

¹⁹ „Danijela Sušac, koja danas živi u najposjećenijem i možda najkontroverznijem mjestu na Balkanu, ispričala je agenciji AP da se 'Vatikan ne bi trebao žuriti sa izricanjem svojeg mišljenja o Gospinim ukazanjima'“ („Medjugorje – 'ukazanja' koja dijele katolike i osvajaju milijune vjernika“). Balkan se ovdje smatra zemljopisnom, političkom i kulturnom odrednicom – u smislu trusnog područja u kojem se miješaju narodi i kulture. Iako se posljednjih godina najviše koristio kao sinonim za jugoslavenske republike – „rat na Balkanu“ i sl., u medijima ćemo pod „balkanskim kišobranom“ naći sve države redom: od Slovenije na sjeveru sve do Grčke, Rumunjske i Turske na jugoistoku. Verbalni okršaji oko Savudrijske vale na slovensko-hrvatskoj granici na isti su način opisani kao „nemir na Balkanu“ kao i bilo koji ozbiljniji sukob na srednjem dijelu poluotoka. U talijanskom je jeziku ime u množini – *I Balcani, nei Balcani* i sl.

²⁰ „Više usmenom predajom nego medijima koji su davali samo škrte i neprecizne vijesti, saznao sam da je skupina mladih tvrdila da 'vidi Gospu', Majku Božju. I da je događaj počeo privlačiti sve veće gomile ljudi u Jugoslaviji koja je nedavno ostala bez Tita i gdje je religija još uvijek bila pod posebnim nadzorom.“ („Oni razgovori s Gospom. Medugorska dilema“).

²¹ „...šest 'vidjelaca' iz ovog malog mjesta u Bosni i Hercegovini koji tvrde da povremeno primaju 'Gospine' poruke već 34 godine. Za ostalo, sud bivšeg Svetog Oficija je u potpunosti negativan.“ („Sveti Oficij o Medugorju: 'Nema ničeg nadnaravnog'“)

Il Giornale

- „La proprietaria del negozio sotto casa, interrogata da me dopo aver visto la statuetta della Gospa, mi ha rivelato che non vede l'ora di vendere tutto per andare a stare nel paesino bosniaco. (...) Parlando a braccio con i giornalisti, ha usato la stessa frase con cui, l'anno scorso, aveva agghiacciato i fan della Gospa: 'La Madonna non è un capo ufficio telegrafico che ogni giorno alla tal ora manda un messaggio'.“²²
(*Tra Papa e Medjugorje, i dubbi del fedele*, Il Giornale, 15. svibnja 2017.)

Il Piccolo i drugi listovi

- „È un miracolo, nessun dubbio. Ne sono convinti le centinaia e centinaia di fedeli che da lunedì notte si sono accampati in preghiera attorno a una casa di Medjugorje, il paesino bosniaco celebre per le presunte apparizioni della 'Gospa'.“²³
(*A Medjugorje si illumina la statua della Madonna*, Il Piccolo, 25. rujna 2013.)
- „Ma se le cose ora sembrano muoversi nel verso giusto, i soldi persi in passato non saranno recuperati, nella capitale delle presunte apparizioni della 'Gospa'. E dell'economia grigia.“²⁴
(*Il 'business' di Medjugorje vale 11 miliardi*, Il Piccolo, 15. kolovoza 2014.)
- „Jakov ha avuto apparizioni quotidiane fino al 12 settembre 2008, da allora vede la Beata Vergine solo il giorno di Natale. A Lui la Gospa ha affidato il compito di pregare per i malati.“²⁵
(*Mantova e Medjugorje, una storia lunga trent'anni*, Gazzetta di Mantova, 17. listopada 2011.)
- „La giornata di preghiera con 'i figli della Gospa' (Madonna di Medjugorje) e i 'figli di Maria' si aprirà, nel santuario della Madonna dell'Umiltà, alle 10.30 con il santo rosario meditato da Paolo Brosio e ispirato alle riflessioni del cardinale Angelo Comastri, vicario di papa Francesco per la Santa Sede.“²⁶
(*Rosario, messa e raccolta fondi per Medjugorje con Paolo Brosio*, Il Tirreno, 29. studenog 2016.)

²² „Vlasnica dućana ispod kuće koju sam ispitao nakon što je vidjela Gospin kipić otkrila mi je da ne može dočekati trenutak da sve proda i otiđe stanovati u to bosansko mjesto. (...) Neformalno razgovarajući s novinarima upotrijebio je (Papa, op.a.) istu rečenicu s kojom je i lani smrznuo Gospine obožavatelje: 'Gospa nije šefica telegrafskog ureda koja svakog dana u određeni sat šalje poruku.'“ („Sumnje vjernika između Pape i Međugorja“)

²³ „Riječ je o čudu, nema nikakve sumnje. U to je uvjereni na stotine vjernika koji su se od ponedjeljka navečer u molitvi utaborili oko jedne kuće u Međugorju, bosanskom mjestu poznatom zbog navodnih 'Gospinih' ukazanja.“ („U Međugorju zasjao Gospin kip“)

²⁴ „Iako se čini da se stvari kreću u dobrom pravcu, novac koji je dosad izgubljen neće moći biti nadoknađen u glavnom gradu takozvanih 'Gospinih' ukazanja i sive ekonomije.“ („Međugorski biznis vrijedi 11 milijardi“)

²⁵ „Jakov je imao svakodnevna ukazanja do 12. rujna 2008.; otad vidi Blaženu Djevicu Mariju samo na dan Božića. Njemu je Gospa dala zadatak da moli za bolesne.“ („Mantova i Međugorje – priča koja traje trideset godina“)

²⁶ „Molitveni dan s 'Gospinom djecom' (Međugorskom Bogorodicom) i 'Marijinom djecom' otvorit će se u svetištu Ponizne Bogorodice u 10:30 molitvom svete krunice koju će voditi Paolo Brosio i

Radijske emisije, društvene mreže

Od ostalih primjera gdje se riječ udomačila, treba istaknuti molitvenu grupu *I Figli della Gospa, i figli di Maria* koja postoji od 2009. godine. Molitvena skupina okuplja od 400 do 800 vjernika, a među zacrtanim su im ciljevima i pomoć ljudima pogođenima potresima u Italiji, odmaralište za siromašne i hitna pomoć u Međugorju. Molitvena skupina dobila je i priznanje od Katoličke crkve, kao što govore i članci u novinama *La Nazione* te *Il Tirreno*:

„Il gruppo di preghiera nato con Paolo Brosio nel 2009, ‘I figli della Gospa, i figli di Maria’ ha ottenuto la valenza ecclesiale, riconoscimento della Chiesa cattolica.“²⁷

Među mnogim internetskim stranicama na talijanskom jeziku posvećenima Međugorju, kao primjer izdvojio bih *Movimento Gospa – Preghiera & Azione* („Pokret Gospa – Molitva i Akcija“), *Innamorati di Maria* („Zaljubljeni u Mariju“) i *Radio Spada* u kojima se donose vijesti iz Međugorja i raspravlja o marijanskim pitanjima, a u kojima je također prihvaćen hrvatski naziv.²⁸

Imenom *Gospa* služe se i skeptici te otvoreni protivnici međugorskog fenomena, bilo da je riječ o onima koji misle da je Međugorje prevara ili o onima koji u Međugorju vide sotonski utjecaj. Najzanimljiviji su stranice Marca Corvaglije *L'illusione di Medjugorje* i *Aleteia* na kojima su prikazane neke međugorske nelogičnosti i manipulacije.²⁹

Internetske tražilice

Upišemo li u internetsku tražilicu Google pojmove „gospa“, „la gospa“ ili „della gospa“, ponudit će nam još pojmove poput:

- „compleanno della gospa“;
- „figli della gospa italia“ - „messaggio della gospa“;
- „immagini della gospa“ / „foto della gospa“;
- „combattenti della gospa“;
- „canzone della gospa“, koja nas vodi na pjesmu *Gospa majka moja*;
- „messaggi della gospa madonna“.³⁰

nadahnut mislima kardinala Angela Comastrija, vikarom Pape Franje za Svetu Stolicu.“ („Krunica, misa i prikupljanje novca za Međugorje s Paolom Brosiom“)

²⁷ <http://www.lanazione.it/massa-carrara/cronaca/paolo-brosio-medjugorje-1.2513979>. Također i: Riconosciuto il gruppo di preghiera di Paolo Brosio, u *Il Tirreno*, 20. rujna 2016.

²⁸ <http://movimentogospa.blogspot.hr/>, http://www.innamorati-di-maria.it/apparizioni_medjugorjeh-tm.htm

<http://www.radiospada.org/2013/08/pegare-il-santo-rosario-a-medjugorje-la-gospa-con-i-peccatori/>

²⁹ <http://www.marcocorvaglia.com/medjugorje/la-gospa-e-listigazione-allinsubordinazione.html>, Questo video mostra veramente che Medjugorje è un imbroglio?, 3. ožujka 2017. <https://it.aleteia.org/2017/03/03/medjugorje-video-imbroglio-veggenti/>

³⁰ „Gospin rodendan“, „Gospina djeca – Gospina poruka“, „Gospine slike“, „Gospini borci“, „Gospina pjesma“, „poruke Gospe Madonne“.

Na pretraživaču Yahoo, osim već gore spomenutih, nalazimo sljedeće pojmove:

- „Medjugorje: statua della gospa“
- „Gospa Maika Moja“ (*sic*)
- „Amici della Gospa“
- „Movimento Gospa“³¹

Kanal YouTube nam nudi filmove:

- „Medjugorie spettacolo apparizione della Gospa“
- „alla luce della Gospa“
- „il primo messaggio 2016 della Gospa“
- „i messaggi della Gospa“
- „Medjugorje... Un invito dalla Gospa“
- „Messaggio dalla Gospa alla veggente Mirjana“³²

Zaključak

Naziv *Gospa* za Majku Božju i bez zemljopisne će odrednice u talijanskom jeziku ostati vezan za to hercegovačko mjesto i *tu* Gospu, bez mogućnosti da proširi svoje značenje na Bogorodice drugih svetišta ili na arhaično značenje (1) *dame, gospođe* ili (2) žene *nižih slojeva, gospoje* koje još ima u hrvatskom jeziku.³³

U današnje vrijeme, jezici se miješaju i pojmovi izmjenjuju velikom brzinom i tuđice bez prevođenja prodiru u mnoge jezike, a posebno u talijanski jezik. Iako je fenomen Medjugorja na svojem početku pripadao predinternetskom razdoblju kada su novine, knjige i fotografije stizale mnogo sporije, naziv se *Gospa* očekivano zadržao u talijanskom jeziku, lako se uklopivši u nj zahvaljujući važnosti pojma koji pokriva, medijskog tepiha koji mu je podastrt (Radio Maria) i velikog interesa Talijana, najvjernijih hodočasnika u hercegovački kraj. Valja također istaknuti da je hercegovački slučaj jedan od rijetkih u kojem je Majka Božja zadržala i svoje lokalno ime – u većini slučajeva, možda i zato što je često riječ o fenomenima iz romanskog govornog područja (Francuska, Španjolska, Meksiko, Portugal, Argentina, Italija), ona ostaje *Madonna, Vergine* ili *Nostra Signora*, dok je *Gospa*, vjerojatno zato što je iz slavenskog govornog područja, zadržala svoju posebnost te uglavnom nije prevedena u *Signoru*.

Među posuđenicama koje u posljednjih tridesetak godina postoje u talijanskom jeziku kao što su *juke-box, hot dog, dribbling, pressing, moquette, parquet, jeans, rock, pop, rap, brand, modem, browser, buyer, sudoku, kebab, trendy, zazen, Brexit* i mnoge druge, možda su upravo ove posljednje dvije (*zazen* i *Brexit*) riječi koje

³¹ „Medjugorje Gospin kip“, „Gospa Majka moja“, „Gospini prijatelji“, „Pokret Gospa“

³² „Medjugorje spektakularno Gospino ukazanje“, „na Gospinom svjetlu“, „prva Gospina poruka 2016.“, „Gospine poruke“, „Medjugorje... poziv Gospi“, „Gospina poruka vidjelici Mirjani“.

³³ http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFZhWxg%3D

su donekle bliske *Gospa*: prva je iz religijskog miljea i poznata samo užem krugu zainteresiranih, a druga je vlastito ime, prostorno uvjetovano i određeno da potraje neko vrijeme.

Literatura i izvori

- Paolo Brosio, *Viaggio a Medjugorje*, Piemme Incontri, Milano, 2011.
- Rino Camilleri, *Le lacrime di Maria*, Mondadori, Milano, 2013.
- Padre Livio, *Medjugorje – Il cielo sulla terra*, Piemme, Milano, 2015.
- Treccani, *Sinonimi e contrari*, Istituto della Enciclopedia Italiana, 2011.
- Corriere della Sera, 10. lipnja 2015.
- Corriere della Sera, 22. lipnja 2011.
- Corriere della Sera, 26. lipnja 2015.
- Gazzetta di Mantova, 17. listopada 2011.
- Il Giornale, 29. lipnja 2009.
- Il Giornale, 11. srpnja 2017.
- Il Giornale, 15. svibnja 2017.
- Il Piccolo, 25. rujna 2013.
- Il Piccolo, 15. kolovoza 2014.
- La Repubblica, 14. siječnja 2016.
- La Repubblica, 17. travnja 2015.
- La Repubblica, 3. veljače 2012.
- Il Tirreno, 29. studenog 2016.
- Il Tirreno, 20. rujna 2016.
- <http://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/svijet/clanak/id/469728/papa-frane-unistio-meugorski-turizam-prije-bi-za-jednu-turu-talijana-pripremili-8-autobusa-a-sad-smo-sretni-ako-do-pola-napunimo-jedan-jedna-agencija-vec-se-ugasila>. Članak objavljen 19. veljače 2017. Posljednji pristup 15. prosinca 2017.
- <http://formiche.net/blog/2017/04/08/medjugorje-apparizioni-segreti/> Članak objavljen 27. veljače 2017. Posljednji pristup 15. prosinca 2017.
- <https://www.uaar.it/uaar/ateo/archivio/112/medjugorje-gospa-business-provvidenziale/>
- www.radiospada.org/2013/11/scoop-documento-santa-sede-la-gospa-di-medjugorje-non-puo-essere-considerata-una-vera-apparizione/comment-page-1/ Članak objavljen 6. studenog 2013. Posljednji pristup 15. prosinca 2017.
- <https://www.radiospada.org/2013/08/5-agosto-buon-compleanno-gospa-di-medjugorje/> Članak objavljen 5. kolovoza 2013. Posljednji pristup 15. prosinca 2017.
- <http://www.lanazione.it/massa-carrara/cronaca/paolo-brosio-medjugorje-1.2513979> Članak objavljen 15. rujna 2016. Posljednji pristup 15. prosinca 2017.
- <http://movimentogospa.blogspot.hr/> Posljednji pristup 15. prosinca 2017.
- http://www.innamorati-di-maria.it/apparizioni_medjugorje.htm Posljednji pristup 15. prosinca 2017.
- <https://www.radiospada.org/2013/08/pregare-il-santo-rosario-a-medjugorje-la-gospa-con-i-peccatori/> Posljednji pristup 15. prosinca 2017.

<http://www.marcocorvaglia.com/medjugorje/la-gospa-e-listigazione-allinsubordinazione.html> Posljednji pristup 15. prosinca 2017.

<https://it.aleteia.org/2017/03/03/medjugorje-video-imbroglio-veggenti/> Posljednji pristup 15. prosinca 2017.

http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFZhWxg%3D Hrvatski jezični portal. Posljednji pristup 15. prosinca 2017.

<http://www.garzantilinguistica.it/>. Posljednji pristup 11. ožujka 2018.

Sažetak

Valter Milovan, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

UDK 81'373, izvorni znanstveni rad

primljen 28. siječnja 2018., prihvaćen za tisak 19. ožujka 2018.

Il prestito linguistico *Gospa* nella lingua italiana

Nel lavoro viene analizzato l'uso della parola croata *Gospa* nei media italiani negli ultimi trent' anni. Viene elencato un numero di esempi di testi italiani (presi da libri, articoli di giornale o da Internet) nei quali la parola *Gospa* viene usata – con le virgolette, con l'attributo *di Medjugorje* oppure liberamente, ugualmente come i nomi italiani *la Madonna* oppure *la Vergine*.

PITANJA I ODGOVORI

PLAVI ZUB

U desetom stoljeću kralj Danske i Norveške bio je Gormov sin Harald, odnosno Harald Gormsson zvan Blåtand, kojeg hrvatski povjesničari zovu Harald Modrozubi. Tadašnji su vladari često dobivali nadimke prema svojim fizičkim značajkama i manama pa je njegov sin u povijesti ostao zapamćen kao Rašljobradi i vjerojatno je oca dao smaknuti. Moguće je da je Modrozubi zaista i imao koji tamniji ili pokvareni zub zbog udara ili slabe higijene, no ostao je zapamćen kao vladar koji je donio kršćanstvo u Dansku, o čemu svjedoče rune ispisane na dva jelinška kamena, spomenicima u danskome mjestu Jellingu.

O Haraldu Modrozubom i o vikinзима pisao je švedski pisac Frans Bengtsson u romanu Dugi brodovi, po kojem je 1964. u Beogradu snimljen i film. Američki znanstvenik Jim Kardach /kardak/ navodno je čitao taj Bengtssonov roman o Haraldu Modrozubom u vrijeme kad je švedska tvrtka Ericsson razvijala tehniku kojom bi se uređaji poput mobitela i računala spajali bežično. Izum tehnike plavog zuba pripisuje se Nizozemcu Jaapu Haartsenu koji je tada radio za Ericsson, ali ideja da se tehnika bežičnog spajanja mobitela s računalima i drugim uređajima nazove po Haraldu Modrozubom potekla je od Kardacha godine 1997. Nove tehnike zahtijevaju da ih se nekako nazove makar i imenima posve nepovezanim s onim što označavaju.